

datur, extra v. g. negatio gratiæ cum potentia efficiendi gratiam, datur volitio cum nihil aliud requiratur ad positivam volitionem alicujus negationis, quam eam connotari a voluntate, et dari ad extra cum posset non dari, hoc enim modo et non aliter dicitur Deus velle positive, et libere aliquid; potest autem positivo actu velle negationem.

XXIII. Relicto autem hoc fundamento, quia sententia illa de constitutione actus liberi supra rejecta est, totum fundamentum istarum sententiarum reducitur ad id quod supra positum est, quia una putat ad perfectionem libertatis pertinere elicitio aliquo actu se gerere erga objectum, alia quod ad perfectum dominium sui actus pertinet etiam ab omni actu posse abstinere. Potest autem dupliciter voluntas libere, et voluntarie se habere circa hanc suspensionem. Primo, volendo illam, aut imperando illam (si proprie imperari potest) ut si voluntas dicat, circa tale objectum, v. g. dandi centum Petro nec volo, nec nolo, sed volo me suspendere. Et tunc non caret omni actu, sed habet actum supra ipsam suspensionem, ita quod suspensio non solum est voluntaria, ut procedens a voluntate, sed est volita tamquam objectum illius actus. Secundo, potest voluntas absque omni actu, etiam volente suspensionem solum cum advertentia et cognitione de ipso objecto suspendere se ab omni actu volendi et nolendi, et totaliter omittere objectum illud, non ex oblivione, aut inconsideratione, sed ex certa scientia. Hoc supposito dico, quidquid sit an voluntas nostra possit ab omni actu physice se suspendere scienter, et advertenter, de quo dicemus citato loco ex lectione secunda, tamen talis suspensio omnimodo, et facta secundo modo imperfectionem secum importat, nec pertinet ad meliorationem

dominii, et libertatis, ideoque non est ponenda in Deo.

XXIV. Ratio est, quia talis suspensio opponitur duabus perfectionibus in voluntate habendi se erga objecta sibi proposita, et alias non redditur perfectius dominium ex tali suspensione. Opponitur quidem duabus perfectionibus, quia nec positive, nec ultimate se determinat voluntas, aut resolvit circa tale objectum per suspensionem illam omnimodam antequam per actum se determinet. Similiter per suspensionem non exercet actum vitalem circa tale objectum, sed habet se voluntas perinde ac si non esset, perfectius est autem operari in actu secundo, et vitaliter exercere actum voluntatis immanentem, quam non exercere circa aliquod objectum. Quod enim per illam suspensionem minus se resolvat et determinet voluntas patet, quia suspensio pura nihil addit supra voluntatem quod ex se ante non haberet, solum enim est negatio omnis actus cum facultate proxima habendi actum si velit, pura autem negatio addita potentiæ indifferenti, non tollit, nec resolvit indifferentiam quam ex se habet talis potentia: ergo suspensio non est finalis, sententia ultima resolvit, licet sit determinata suspensio, et determinata privatio omnis actus. Sed aliquid restat faciendum seu resolvendum ex parte voluntatis, si quidem nullum decretum extat, neque actus voluntatis, qui autem nihil decernit, nihil determinat, nec addit supra indifferentiam potentiæ de se: ergo restat illi accipere determinationem et resolutionem.

Dices: Decernit, seu determinat, et resolvit privative, et omissive, non positive.

Sed contra, quia privative resolvere ex parte actus, per privationem, scilicet omnis actus, est idem quod habere privationem omnis decreti;

ergo non mutat, nec addit supra indifferentiam quam potentia habet de se, et sic privatiæ illi resolutioni, seu determinationi restat resolutio determinata et positiva accipienda. Hæc est ergo imperfectio in genere resolvendi, et decernendi, quod privative tantum se habeat in resolvendo, et decernendo, id est, privatur omni positiva resolutione et decreto, et sic nondum ultimate, et perfecte decernit.

Et confirmatur, quia illud est perfectius in voluntate, quod est ei connaturalius, et conformius. Cum autem per suspensionem omnis actus, voluntas non prosequatur objectum sed relinquat, et eundem effectum non prosequendi, seu relinquendi illud possit facere per actum positivum, quo se explicet positive inclinatio voluntatis, connaturalius, et perfectius est voluntati illam rejectionem facere per aliquem actum, v. g. per nolitionem, quam per suspensionem omnimodam, quia cum voluntas sit potentia inclinativa vitaliter, seu per modum inclinationis se movens, et tendens, connaturalius illi est explicando hanc inclinationem in actu, suos effectus habere, quam abstinendo ab inclinatione, vel privando se illa; suspensio enim illa et privatio omnis actus inclinatio non est, neque per modum vitalitatis procedens, sed inclinationis suspensio: ergo minus connaturaliter, minusque perfecte voluntas rejicit objectum per suspensionem, quam per actum nolitionis quo explicat positive suam inclinationem fugiendi ab illo objecto, quia minus vitaliter, scilicet non se movendo.

Et hinc deducitur secundum, scilicet quia per talem suspensionem voluntas comparatur ad objectum, non positive, sed negative, aut privative, perfectius autem, et actualius est tendere in objectum positi-

ve, et per actum immanentem, qui est perfectio ipsius potentiæ, et non solum effectus ad extra, quam per negationem, et suspensionem actus: non enim paris, et ejusdem perfectionis, vel rationis est actualis inclinatio, seu operatio, et suspensio actus. Et urgetur hoc amplius, quia licet in potentiis executivis, et operativis ad extra, in quibus ministratur voluntati, ad perfectum, dominium pertineat posse eas suspendere, et non tribuere, aut operari aliquid extra se, tamen in ipsa voluntate, quæ per electionem, et deliberationem dirigit et operatur actu immanenti intra se, non est perfectius cessare ab omni actu, quam habere actum, quia actus ipse pertinet ad vitalem functionem qua vivit illa potentia, et ad functionem deliberantem, et dirigentem alia, et melius est vitali actu, et deliberativo exercere vitalem libertatem, quam ab ea se abstinere.

XXV. Unde in hoc non melioratur aut perficitur libertas, si suspendat omnem actum, quia quidquid libertas exercet, melius et perfectius exercet, si vigilando, et vitaliter operando, et eligendo id faciat, quam si omittendo, et excludendo a se omnem actum, dummodo ad eliciendum illum, non cogatur. Si ergo voluntas rejicit aliquod objectum et non vult illud, si per puram omissionem faciat, facit quasi inanime quoddam, aut dormiens; si autem actu nolitionis elicitio id faciat, rejicit illud a se quasi vigilando, et vitaliter operando, et sua indifferentia utendo, quia nullo modo cogitur in elicientia illius actus: manet enim objectum æque indifferens, et potentia voluntatis, et iudicium intellectus sive suspendat, sive eliciat, et alias eliciendo facit id vitali actu, et in vigilia, et per positivam elicientiam, quæ est melior negatione illius: ergo hic modus nolendi perfe-

ctior est per actum, quam sine illo.

XXVI. Dices : Minus cogitur voluntas si non solum est libera ad volendum, vel nolendum objectum, sed etiam si non coarctetur ad elicendum aliquem actum, sed possit elicere, vel nullo modo elicere. Nec habere actum pertinet ad perfectionem operantis; nam instatur hoc in operatione transeunti. Perfectius est operari ad extra, quam sine operatione esse: ergo Deus perfectius se habebit si circa omnes creaturas operetur ad extra per potentiam suam, quam suspendendo operationem. Consequentia est nulla, potest enim Deus suspendere omnem actum annihilando omnia: ergo idem erit in voluntate libera. Nec dici potest, Deum non carere actione potentiae executivæ, etiamsi de facto non producat effectum, et ita nullum actum, aut perfectionem deesse Deo, licet res ad extra non fiant. Nam contra est, quia etiam habet totum actum volendi, aut nolendi creaturas, etiamsi de facto non velit istas vel illas, quia entitatem actus necessario Deus habet, et attingentiam volitorum contingenter: ergo non carebit aliqua perfectione ipse Deus etiam si omnem attingentiam erga creaturas suspendat; et sic pura omissio in Deo nullam imperfectionem dicit: entitatem autem actus suspendere non potest, quia est ipsa substantia Dei.

XXVII. Sed respondetur, quod non est major libertas, nec perfectius dominium, si sit libertas omissiva, et suspensiva omnis actus; sed illa est perfectior libertas, quæ cum positiva inclinatione, et deliberatione, seu electione potest non coarctari circa quodlibet objectum, vel actum intra suam sphaeram. Si autem cum positiva inclinatione, et electione id facit, non ab omni actu se suspendit, sed aliquem actum ha-

bet, nempe illum quo eligit, et inclinatur ad non habendum hunc actum, vel non proseguendum illud objectum, vel illud. Hoc autem potest facere voluntas, aut directe eligendo, et volendo fugere a tali objecto, seu potius nolendo illud, aut volendo aliud, ex quo sequitur istius nolitio. Cæterum per suspensionem et privationem omnis actus non habetur libertas, et voluntas explicite, et positive, et vitaliter in actu, sed solum privative, et sic minus habet de inclinatione et electione, et consequenter minus de libertate, seu de perfectione libertatis, quæ per inclinationem et electionem perficitur et minus de vitali motu. Itaque posse abstinere ab omni actu divisive majus dominium, et minor coactio est; posse autem collective ab omni actu suspendi, minus perfectum dominium est, quia minus positivum vitale et actuale, minusque inclinationis et electionis habens, et sic minus ex intimo voluntatis procedit, quia non procedit sed suspendit.

XXVIII. Et ad id quod urgetur, quod habere actum non semper perfectionis est, ut patet in potentia executiva Dei ad extra, quæ potest totaliter suspendere actum sine imperfectione, et ut si annihilaret omnia.

Respondetur esse longe disparem rationem, quia potentia executiva per actionem ad extra perficit effectum potius quam perficiatur in se. Unde per hoc quod suspendat actionem suam, solum suspendit communicationem sui ad alia, quod non pertinet ad perfectionem sui, sed aliorum: posse enim se communicare perfectio est, sed communicare de facto potius perfectio aliorum est quam sui, non enim perficit se nisi forte ipsa potentia operans, et communicans non sit perfecte in actu per se ipsam, sicut est divina, sed sit in potentia ut reducat in actum

agendo, tunc enim perfectius est operari in actu quam suspendi ab omni actione transeunte. At vero in voluntate et in intellectu suspendi ab omni actu non est perfectio, sed imperfectio, quia actus ipse immans pertinet ad perfectionem potentiae operantis, tamquam vita ejus actualis, et inclinatio interior in objectum volitum, et exercitium dominii per deliberationem, et determinationem sui. Et ideo perfectius hoc exercetur per actum, quam per suspensionem actus, quia vitali modo fit, et per electionem propriam se inclinatur, et decernit voluntas, et conformat se iudicio intellectus.

XXIX. Ad id vero quod instatur, quod voluntas divina, sicut et potentia semper est in actu volitionis et nolitionis, et solum deest illi attingentia objecti, quæ non tollit ab illo aliquam perfectionem, atque adeo suspensio ab omni actu nullam imperfectionem in Deo involvit. Respondetur quod licet illa explicatio in creaturas non addat perfectionem supra ipsam entitatem actus, pertinet tamen ad denominationem qua Deus dicitur actu volens vel nolens, et decernens quid circa illas creaturas habendum sit, et fundatur in ipso actu, pertinetque ad ipsum exercitium dominii circa creaturas: connaturalius autem, et perfectius exercetur dominium in creaturas per decretum positivum illas eligendo aut rejiciendo, quam per solam suspensionem omnis attingentiae illarum, sicut etiam relucet perfectius providentia divina in reprobatione positiva, quam in sola negativa, quæ non est aliud, quam pura omissio admittendi aliquos ad gloriam. Et si ibi sisteret, providentia circa reprobos minus efficax et perfecta foret in genere providentiae supernaturalis, supposita elevatione omnium creaturarum rationa-

lium ad ordinem supernaturalem, quia sola negatio dandi regnum est communis reprobis, qui modo sunt, et his qui in puris naturalibus relinquerentur, si Deus vellet. Unde cum quæritur, quam imperfectionem habeat pura suspensio, et omissio actus in Deo, respondetur, quod non habet imperfectionem privantem et tollentem aliquid entitatis et actus divini, quia sic esset privatio rei divinæ; quæ omnino intelligi non potest, sed suspensio illa solum intelligitur penes ipsam attingentiam, vel non attingentiam creaturarum quæ, ut supra diximus, non addit perfectionem ad actum voluntatis divinæ, sed est explicatio illius circa creaturas, et fundat respectum rationis ad ipsas. Licet ergo suspensio ista actus in Deo non intelligatur ut tollens entitatem actus divini, sed explicationem ejus et respectum ad creaturas, tamen quoad denominationem exercendi libertatem, minus perfecta denominatio est per negationem comparari ad creaturas, quam per positivum exercitium: sicut etiam in ideis comparatio ad creaturas solum est respectus rationis, et tamen si sic non compararetur ad creaturas, sed negative se haberet, idea erga illas imperfecte se haberet, ista enim denominatio et respectus rationis, licet in se formaliter non sit perfectio, tamen non fundatur nisi in perfectione, et eminentia actus divini, qui non potest per dependentiam, et relationem realem se habere ad creaturas, et hanc non supponeret, nec haberet si solum fundaret negationem seu suspensionem actus. Et sic præsuppositivè et fundamentaliter est imperfectio illa suspensio. Sunt enim aliqui respectus rationis, qui etsi in se perfectiones non sint, fundantur tamen in perfectione, sicut respectus, qui ex parte mensuræ ad mensuratum se habent, ex parte perfectivi ad perfe-

ctibile, sicut respectus idearum ad creaturas, et sicut respectus scientiæ visionis ad creaturas existentes, quas si non respiceret positive per visionem, sed negative per abstractionem ab ipsis, imperfectio esset in Deo, non formaliter ratione ipsius respectus, sed ratione fundamenti illum requirentis.

XXX. Quod si petas: Poteritne ergo habere Deus actum voluntatis veluti reflexum, quo velit suspendere actum suum circa determinatum objectum, v. g. circa gloriam Petri? Et ideo circa determinatum objectum, nam circa omnia si suspenderet actum, etiam careret illo quo vellet suspendere. Sed quærimus an possit circa determinatum objectum id facere, ita quod suspensio sit volita, ut objectum alterius volitionis.

Respondetur aliquos id libenter concedere, quia in tali volitione nulla reperitur imperfectio: ergo non est neganda Deo. Alii difficultatem inveniunt in istis reflexis volitionibus concedendis, quia una volitio habet aliam pro objecto, vel nolitionem aut suspensionem, quia videtur sequi processus in infinitum, quia etiam illa volitio, qua vult se velle aut se suspendere, erit volita, idque per aliam volitionem, et ista rursus per aliam, et sic in infinitum. Cæterum ista volitio suspensionis etiam circa determinatum objectum, licet non afferat imperfectioem illam, quæ est per carentiam omnis actus, redditque voluntatem velut inanimem, et non vigilantem, quia jam aliquem actum habet, tamen adhuc aliam imperfectioem non tollit, quam supra notavimus, scilicet quia non facit voluntatem ultimam resolutam circa illud determinatum objectum, cum tamen circa illud habeat Deus plenissimum et perfectissimum iudicium; volendo ergo suspensionem circa

illud decernit, seu vult Deus nihil resolvere circa tale objectum, quia nec volitionem habere vult, nec nolitionem, vult ergo non resolvere aliquid circa tale objectum, nec ultimate se determinare. Et in hoc semper illa suspensio actus affert aliquam imperfectioem, quia relinquit voluntatem indeterminatam, et indecisam circa tale objectum, quod certe minus perfectionis sonat. Et quod sic relinquit voluntatem indeterminatam, et non ultimate resolutam, constat, quia illa suspensio hoc operatur, quod Deus nec denominetur velle nec nolle tale objectum: ergo manet adhuc indifferens ad velle vel nolle, si autem determinate vellet, aut determinate nollet, ulterius non esset indifferens, et suspensus, sed ultimam sententiam haberet et ultimam resolutionem: ergo quamdiu vult suspensionem, vult non habere ultimam resolutionem. Sed quamdiu non habetur ultima sententia et resolutio in unam vel alteram partem, minus perfecte se habet voluntas, quia non ultimate se explicat in objectum propositum. Ergo talis volitio suspensionis, seu talis suspensio ita est indecens Deo, et illi minime tribuenda propter imperfectioem annexam, dum deest ultima resolutio, et sententia, quæ semper expectatur, et ejus carentia semper anxiat, quod est signum imperfectioem annexæ. Et cum fundamentum oppositum solum innitatur in eo quod ista suspensio non est imperfectio, assignando imperfectioem solutum manet.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XXXI. Primo, arguitur ad probandum creaturas possibles sub illo statu manentes, diligi a Deo. Tales creaturæ sub illo statu habent boni-

tatem: ergo sunt objectum complacentiæ divinæ. Consequentia patet, quia illa bonitas est nota Deo: impossibile est autem quod bonitas a Deo cognita ei displiceat, quia displicere de bono, perversum est. Antecedens autem constat: tum quia tales creaturæ sub illo statu sunt entia possibili: ergo bona, quia bonum est passio entis, et non minus transcendens, quam ipsum ens: ergo cui convenit entitas, convenit bonitas: ergo est objectum amoris, et complacentiæ; tum etiam quia in tali statu convenit creaturis possibilibus integra, et totalis constitutio suæ quidditatis; ergo perfecta constitutio: ergo bona. Antecedens constat, quia nihil deest illi quidditati ut sit constituta, v. g. homini in statu possibili, quia est animal rationale, et habet proprias passiones, omnes enim de illo prædicantur et verificantur in illo statu: si ergo nihil deest ad constitutionem, integra est constitutio, cui nullum deest prædicatum constitutivum: si autem est integra; etiam et perfecta, quia perfectum est cui nihil deest in eo genere. Quod autem est perfectum, est bonum; quia bonitas perfectionem sequitur.

XXXII. Confirmatur, quia in eo statu convenit enti possibili veritas, si quidem de eo verificantur prædicata intrinseca et necessaria: ergo etiam conveniet bonitas, scilicet eo modo quo veritas objective, et in statu possibilitatis, quod sufficit ad movendam voluntatem: nec enim ut voluntas moveatur necesse est quod objectum sit existens, et in actu, sed ad nondum existens moveri potest, ut infirmus ad sanitatem, quam non habet, imo et ad eam quam non potest jam habere, nec habiturus est, sed solum per miraculum haberi potest, et sic solum est in statu possibili. Adde quod etiam ipse Deus vult multa, quæ solum

sunt in statu possibili, et nunquam habebunt esse, sicut vult omnes homines salvos fieri, et tamen multi non salvabuntur, sed eorum salus manet solum in statu pure possibili, et sic de aliis multis quæ sub conditione sunt volita a Deo, nullo autem modo sunt futura, sed tantum in statu pure possibili.

XXXIII. Respondetur quod, ut late diximus, præcedenti tomo, disp. VI, art. II et III, creaturæ consideratæ solum secundum prædicata constituta, et intrinseca, seu in statu puræ possibilitatis, non sunt bonæ formaliter et simpliciter, sed in potentia, seu radicaliter, et secundum quid, et sic solum in potentia amari possunt, et placere. Et hoc ideo quia bonum est idem quod perfectum, non quomodocumque consideratum, sed ut alliciens et finalizans appetitum, non ut pure et præcise informans seu constituens rem, seu in statu et consideratione constituendi, sed ut diffusivum sui, et movens, seu alliciens appetitum. Unde dicimus quod res in statu puræ possibilitatis habent bonitatem veluti radicaliter, et inchoative, et in potentia, non autem formaliter, et secundum exercitium movendi; quia bonum non potest intelligi, quod habeat exercitium movendi secundum appetibilitatem suam, etiam in simplici complacentia, nisi intercedat aliqua communicatio, et convenientia inter ipsum appetibile et appetitum, seu voluntatem: apprehenditur enim ut conveniens, et placens ipsi voluntati, aut ut accipiens aliquam convenientiam ab ipsa voluntate, unde ei placeat, sicut creaturæ accipiunt bonitatem, et convenientiam a voluntate divina, non illi eam tribuunt. Respectu vero voluntatis creatæ tribuunt ei bonitatem, et convenientiam, non ab ea accipiunt. Sic ergo sive bonitas tribuatur a voluntate, sive tribuatur vo-